

UKM 05/15

Tryggleik og respekt i dialog

«Men kongen skal svara dei: 'Sanneleg, eg seier dykk: Alt de gjorde mot eit av desse minste syskena mine, det gjorde de mot meg.'» (Matt 25, 40)

«Han svara: 'Du skal elska Herren din Gud av heile ditt hjarte og av heile di sjel og av alt ditt vit.' Dette er det største og første bodet. Men det andre er like stort: 'Du skal elska nesten din som deg sjølv.' På desse to boda kviler heile lova og profetane.» (Matt 22, 37–40)

Jesus viser med eigne eksempel at relasjonane mellom Gud og oss menneske og menneske imellom er grunnlaget for all samkjensle og kjærleik. Desse relasjonane må derfor vere grunnlaget for all dialog.

Tryggleig, ærlegdom og respekt – ein føresetnad for god dialog

Vi lever i ei verd der vi stadig blir utfordra til dialog. Mange meiner at tru er ei privatsak, eller eit tabu – noko som er for heilagt, for vanskeleg eller for provoserande til at ein kan snakke om det. Det gjer at vi må trø varsamt når vi snakkar med nokon om tru. Å øve seg på å setje ord på og forsvare si eiga tru (apologetikk) er eit ledd i dette.¹ Behovet for å vere trygg på sin eigen trusidentitet er viktig når vi skal gå inn i ein dialog med andre.

Samtidig gjer hendingar i verda det nødvendig og naturleg å snakke om religion og religiøs identitet, for eksempel når vi diskuterer korleis vi skal ønskje flyktningar velkomne.

Først og fremst bør ein ha klart for seg kva ein ønskjer å oppnå i dialogen. Dialog spring ut av eit ønske om å forstå kvarandre. Slik sett er dialogen ein prosess der ein tek steget frå fordømmar til gjensidig respekt og større forståing. Den nederlandske katolske presten Henri J.M. Nouwen sa det slik: Mellom fiendtleg innstilling og gjestfridom². Ei fiendtleg innstilling botnar ofte i frykt og redsel. Dialogen kan vere ein viktig prosess på vegen mot gjestfridom.

Det er viktig å skape trygge rom for dialogen. Respekt er grunnleggjande for god dialog. Det å lytte og vere ærleg skaper tryggleik og fører til eit ønske om gjensidig respekt. Det er òg viktig å vere merksam på kroppsspråk og haldningar i dialog med andre menneske. Ei forståing av å vere i fellesskap kan verke til å opne samtalen og skape attkjenning. Å investere i ein god relasjon er ein føresetnad for dialogen.

Intern trusdialog

Det er også eigne dialogar innanfor kyrkja. Det kan vere diskusjonar om kyrkjepolitiske saker eller teologiske samtalar der ein legg vekt på ulike aspekt ved trua. Det store mangfaldet i kyrkja må klargjerast, slik at vi forstår kvarandre.

Innanfor kyrkja finst det både tru og tvil, og vi må i større grad invitere til samtale om dette. Det er ikkje alltid folk veit kva dei trur på, eller om dei trur. Dette må det spørjast etter og snakkast om i kyrkja. Vi har ikkje alltid språk for å snakke om tru. Somtid møter vi personar som vi ikkje kjenner att trua til, sjølv om dei høyrer til i den same kyrkja. Det er viktig å øve

¹ Det er viktig at apologetikk først og fremst blir brukt i øving og diskusjonar.

² Henri J.M. Nouwen: *Å søke en helhet*, Verbum, Oslo 2006.

seg på gode samtalar om tru. Dette er med på å skape tryggleik og sjølvtrillit i møte med andre.

I trusopplæringa er det viktig både å snakke om og lære om si *eiga* tru, slik at ho blir noko meir enn religionsundervisninga i skolen. For somme vil for eksempel konfirmasjonsundervisninga handle om å lære om kristen tru, fordi dei unge ikkje veit kva trua inneber. I forlenginga av tydeleg undervisning om den evangelisk-lutherske trua er det viktig at trusopplæringa gir dei unge verktøy for å kunne plassere si eiga tru i forhold til andre religionar. Det handlar om å integrere eit dialogisk perspektiv i trusopplæringa.

Intern trusdialog i kyrkja kan handle om dialogen mellom ulike retningar innanfor den same kyrkja. Desse retningane kan ha ulik teologisk vektlegging, eller dei praktiserer trua på sin eigen måte. I somme tilfelle er dei knytte til eit spesielt folk som har ein særeigen arv, for eksempel er samisk og kvensk truspraksis og tradisjon ein levande og viktig del av Den norske kyrkja. Gjennom historia og fram til i dag har vekkingsrørsler og sosiale rørsler prega kyrkja på ulike måtar. Også i dag blir kyrkja påverka av folkereligiøsitet og det nyåndelege. Den rike arven og mangfaldet vi har i dei ulike rørsleane innanfor kyrkja, er det viktig å ta vare på.

Ekstern religionsdialog

Visse former for religionsdialog er det ikkje nødvendigvis kyrkja si oppgåve å ta initiativ til. Her bør offentlege styresmakter utfordrast til å ta ansvar. I nokre tilfelle, og da spesielt når det angår samfunnet, må det offentlege gjennom kommunar og skolar ta initiativ til religionsdialog. Det kan handle om religionsdialog om konflikter som vedkjem heile samfunnet, der det offentlege kan tene som «nøytral» grunn.

I andre tilfelle er religionar sjølve medansvarlege for utfordringane og bør derfor vere aktive i dialogen for å løyse dei. Personar med ulik tru kan òg møtast på tvers av religionstilhørsle ved å ha felles sak. Dette kan handle om å kjempe for trusfridom eller verdisyn i enkeltspørsmål der ein finn meiningsfellesskap på tvers av tru eller konfesjon.

«Trua er eit pant på det vi vonar, eit prov på det vi ikkje ser.» (Hebr 11,1)

Religionsdialog har ofte form som ein samtale. Som for all dialog gjeld det at han blir ført med gjensidig respekt. Her er det viktig at tru blir utveksla med ei målsetjing om å forstå og bli forstått, ikkje med eit ønske om å overtyde dialogpartnaren. Somme gonger har religionar overlappende skriftleg arv og tradisjonar. Her kan ein finne likskapar som kjem godt med i dialogen. Religionsdialog kan òg førast på andre måtar enn verbalt. Dialogen kan visast gjennom gjerningar, ved å dele og skape fellesskap, i kjærleik til menneske: *«Om eg talar med mennesketunger og engletunger, men ikkje har kjærleik, då er eg ein ljomande malm eller ei klingande bjølle.» (1 Kor 13, 1)*

Misjon og dialog

Når vi snakkar med venner med ei anna tru, er det for å lære om kva dei trur på, og dele tru, ikkje først og fremst for å misjonere. Det handlar om å få betre forståing. Somme gonger kan ein òg diskutere tru for å kjenne at ein har noko felles, finne likskapstrekk.

I målsetjinga si kan misjon somme gonger verke som det motsette av dialog. I misjonsbodet har vi fått eit kall til å gå ut i verda og gjere alle folkeslag til Jesu læresveinar (Matt 28, 16–20). Det er viktig å ikkje vere hyklersk i misjon, men ærleg på kva ein gjer. (Sjå KM-sak 07/12 «Misjon til forandring».) Diakonalt misjonsarbeid blir likevel drive vidare uavhengig av om menneske blir kristne. Sjølv om det i misjon ligg eit ønske om at menneske skal møte Jesus, er diakonale handlingar til beste for menneske eit mål i seg sjølv. Slik sett er det også for misjonsarbeid ein føresetnad at vi begynner med å byggje relasjonar. Det er eit viktig perspektiv i denne samanhengen at dialog og misjon begge djupast sett har rot i kjærleiksbodet, og slik er knytte saman.

Den norske kyrkja samarbeider med ei rekkje organisasjonar om misjon, mellom anna gjennom Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon (SMM). Samtidig samarbeider kyrkja også med dialogorganisasjonar og er sjølv initiativtakar til fleire religionsdialogar. Det er viktig at Den norske kyrkja held fram med å arbeide med forholdet mellom misjon og dialog.

Religion og kultur

I mange kulturar er religion ein så naturleg og integrert del av kulturen at det kan vere vanskeleg å skilje mellom dei to.³ Det gjer at religionsdialog ofte i stor grad også handlar om kulturelle fellestrekk og skilnader. Kultur er med på å forme truspraksis, slik at personar med same tru kan uttrykkje dette ulikt i ulike delar av verda. Somtid kan det vere ein viss fare for at ein samtale som skulle handle om religion, endar som ein samtale om kultur. Dette er ei utfordring vi har ansvar for når vi går inn i dialogen.

Men det er òg spennande å høyre kva andre trur på, og korleis dei praktiserer trua si. Dette skjer stadig gjennom møte med venner, i skole, jobb, fritidsaktivitetar og liknande. Kjensla av fellesskap på tvers av religiøse og kulturelle grenser kan gjere det lettare å samtale om tru.

I somme bispedømme har kyrkjelege dialogsenter hatt eigne prosjekt for «UngDialog»⁴. Deltakarar i «UngDialog» har hatt positive røymsler med dette, og har også hatt høve til å reise rundt på skolar for å dele røymslene sine.

Med religionsdialog er det på mange måtar også positive utsikter til læring gjennom kulturutveksling. Dette kan vere kulturutveksling gjennom temakvelder, måltid og mattradisjonar, solidaritetsprosjekt, kultur og musikk.

Religionsfridom og menneskerettar

Det er viktig å ha klart for seg definisjonane av religionsdialog og religionsteologi. Dersom ein i religionsdialogen argumenterer med sanning, må ein vere medviten om at den andre også gjer det same. Dersom vi legg ulikt innhald i omgrepa, kompliserer det dialogen. Kyrkja må vere tydeleg på kva ho legg i omgrepa.

Vi ser òg at religionsfridom og eit religionsnøytralt samfunn ofte blir sette opp mot kvarandre i den offentlige debatten. Religionsfridom er ein menneskerett. Det er òg ein rett

³ Eit eksempel er korleis tru og religion stiller seg til kvinnesyn og kjønnsroller. Sjå f.eks. Kirkens Nødhjelps arbeid mot kjønnsbasert vald: <https://www.kirkensnodhjelp.no/gi-stotte/skriv-under-pa-opprop/vinne-over-volden/hva-er-kjonnbasert-vold/>

⁴ UngDialog er ein organisasjon for trus- og livssynsengasjerte unge i Noreg. UngDialog blir støtta av m.a. kyrkjelege ressurscenter for dialog. Sjå: www.ungdialog.no. Kirkelig Ressurscenter har òg publisert ressursmaterieil mot antisemittisme, islamofobi og antisiganisme, som kan lastast ned her: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/aktuelt/filer-2015/siervi_a4_nedlastingsformat.pdf

for barn og unge å lære å kjenne til religionen og bakgrunnen sin. Dette er viktig fordi somme treng meir hjelp enn andre til ta vare på desse rettane.

Ein av rettane som er knytte til trusfridom, er retten til å konvertere. Den norske kyrkja har vore med på å målbera denne retten tydeleg både i Noreg og internasjonalt. Samtidig må kyrkja vere tydelegare på at det finst forfølgde kristne og andre religiøse minoritetar som må vernast på grunn av trua si. Det er òg viktig å vere klar over at vern om trusfridom faktisk også gjeld oss sjølve – i den offentlege debatten i vårt eige land. (Sjå også UKM 06/12 «Trosfrihet og minoriteter».)

Stefanusalliansen (som er medlem av SMM) driv FBI-kurs for unge mellom 15 og 18 år. FBI står for Freedom of Belief International og blir støtta av Kristelig Studieforbund.⁵ Kurset bruker mellom anna materiell frå Kirkelig dialogsentre. I dag blir det drive kyrkjelege dialogsentre i Oslo, Bergen og Stavanger.⁶ Med støtte frå trusopplæringa har Kirkens Nødhjelp utvikla undervisningsopplegg for unge, og det kan brukast i dialogarbeid lokalt.⁷ UKM 2015 ønskjer å nå fleire målgrupper. Vi vil utfordre både ungdomsråd og -ting, og kyrkjelydar, bispedømme og det sentralkyrkjelege arbeidet.

UKM 2015 oppfordrar ungdomsråda til å

- jobbe med religionsdialog lokalt, m.a. ved å møtast på heimebanen til kvarandre, for dermed å få ei djupare forståing av kvarandres tru og truspraksis
- jobbe vidare med å skape lokale møteplassar for unge med ulike religionar, både i religiøs og offentleg samanheng
- samarbeide med barne- og ungdomsorganisasjonar om religionsdialog lokalt

UKM 2015 oppfordrar kyrkjelydar og bispedømme til å

- integrere dialogiske perspektiv i trusopplæringa i enda større grad
- kurse tilsette i religionsdialog, med særleg vekt på dialogisk praksis

UKM 2015 oppfordrar dei sentralkyrkjelege råda til å

- jobbe vidare med dialogisk praksis internt i kyrkja, jf. UKM 05/13 «Hvordan snakke sammen om seksualitet og teologisk uenighet i kirken»
- jobbe vidare med spørsmål knytte til trusfridom, menneskerettar og krenking av menneskerettar i samarbeid med misjons- og dialogorganisasjonar

⁵ Sjå: <http://www.fbi-kurs.no/>

⁶ Sjå: <http://www.kirkeligdialogsentre.no/>

⁷ Sjå: <https://www.kirkensnodhjelp.no/om-oss/for-kirkene/ressursbank/> og <http://www.ressursbanken.no/ressurser/fra-ord-til-handling-religionsdialog-for-ungdom-2/>